

İHRACAT KREDİ SİGORTASI KAPSAMINDA KESİLEN TUTARIN GİDERLEŞTİRİLMESİ

Kenan AKBULUT*

ÖZ

Ülkelerin ihracatlarını arttırabilmeleri, ihracatçılar için uygun finansman tekniklerinin geliştirilmesine ve bir kredi sisteminin oluşturulmasıyla ilgilidir. Bu çerçevede, kredi sigortasının bir türü olan ihracat kredi sigortası, ihracatçının yurtdışındaki alıcısına sattığı mal veya hizmet bedelinin teminat altına alınmasına yönelik bir sigortadır. İhracat bedellerinin alıcı firma tarafından ödenmemesi riskine karşı imzalanan poliçeler kapsamında, alıcı firmadan olan alacakların tümünün veya bir kısmının temlik edilmesi ve bu miktarın ödenmemesi durumunda, ödenmeyen kısmın gider kaydının nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği hakkında işbu makalemiz kaleme alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: İhracat Kredi Sigortası, Alacağın Temliki, Tahsilat, Gider Kaydı

1. GİRİŞ

İhracat yapan şirketler için alacağı garantinin ilk akla gelen yolu faktöringdir. Ancak, bu hizmeti dünyanın her yerinde almak, üstelik hasar riskini de ortadan kaldırmak mümkün değildir. İşte ihracat kredi sigortası, bu olanağı sunmaktadır. İhracat kredi sigortası literatürde, ihracatçının mal veya hizmet ihraç ettiği hallerde ithalatçıların ödeme güçlerini kaybetmeleri, kaybetmeseler de ödeme iradelerinin yokluğu durumunda veya ödeme iradelerinin varlığına rağmen politik riskler, doğal afetler de dahil olmak üzere, nedenleri ile ödemede bulunmamaları sonucunda oluşabilecek zararları teminat altına alan sigorta türü olarak tanımlanmıştır.

Bu çalışmada, yurt dışı satışlardan doğan tahsilatı riskli alacaklarını ticari ve politik risklere karşı sigorta ettirenlerin, mevcut alacaklarını temlik etmeleri ve bu temlikli alacağın ödenmemesi halinde bu kayba ilişkin gider kaydının yapılması konusu ele alınacaktır. Öncesinde ihracat kredi sigortası hakkında bilgi verilecektir.

* Defterdarlık Uzmanı

2. İHRACAT KREDİ SİGORTASI

Bazı durumlarda ihracat yapan firmalar çeşitli sebeplerle ihracat yapmak için çektikleri kredileri ödeyemeyecek hale gelirler. İhracat yapan firmaların bir kısmı, ihracat anlaşmaları karşılığında bankalardan kredi kullanmaktadır. Yapılan ihracat antlaşmaları gereği firma belli bir malı üreterek başka bir ülkedeki bir firmaya satmaktadır. Ancak firmaların bir kısmı bu üretimi gerçekleştirmek için kaynağa ihtiyaç duyarak ihracat kredisi kullanırlar. Yapılan ihracat anlaşmalarının belli özellikleri taşınması halinde, bu anlaşmalar karşılığında bankalar firmaya kredi kullandırarak, ihraç edilecek ürünün üretimini teşvik ederler. İhracat kredi sigortası ise bu firmaların çektikleri kredileri ödeyememesi halinde, üretimin aksamadan devam etmesi ve ihracat işleminin gerçekleştirilmesi için firmalara kredi kullandıkları bankalara karşı güvence oluşturur.

İhracat kredi sigortasının amacı, bir taraftan ihracatçılarımızın kısa vadeli satışlarına ilişkin ihracat bedellerinin ticari ve politik risklere karşı belirli limitler dahilinde teminat altına alarak ihracatı teşvik etmek ve yönlendirmek, diğer taraftan da poliçenin teminat olarak gösterilmesi ile ticari bankalardan ihracat kredisi teminini kolaylaştırmaktır. İhracat kredi sigortası, başkası lehine yapılan sigorta şeklindedir ve alacak sigortası olarak da adlandırılmaktadır.

1989 yılında Türk Eximbank bünyesinde uygulanmaya başlanan ihracat kredi sigortası programları ile ihracatçı firmaların ihraç ettiği mal bedellerinin, ticari ve politik risklere karşı belirli oranlarda teminat altına alınması ve sigortalı firmaların gerek Türk Eximbank nezdinde doğmuş veya doğacak alacak haklarını ticari bankalara temlik etmek suretiyle, gerekse kambiyo senedine bağlı vadeli alacaklarını ister Türk Eximbank'da, isterse Türk Eximbank onayı ile ticari bankalarda iskonto ettirmek suretiyle düzenli finansman imkânına erişmeleri amaçlanmaktadır. Söz konusu sigorta, kısa, orta ve uzun vadeli olabilmektedir. Sigortanın kapsadığı riskler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır;

- a. Alıcının ödeyememe hali;
 - i) Alıcının iflas etmesi,
 - ii) Alıcı bir tüzel kişi ise borçlarını ödeyememesi nedeniyle tasfiye kararı alınması,
 - iii) Alıcının borçlarının ödenmesi ile ilgili mahkeme veya yetkili bir organ tarafından tüm alacaklıları bağlayan kısıtlayıcı bir karar alınması,

- iv) Alıcının borç ödemekten acze düştüğünün bizzat ihracatçı veya bir başka alacaklısı tarafından belgelenmesi,
 - v) Alıcının borçları ile ilgili, konkordato veya benzeri bir anlaşma yapması,
 - vi) Alıcının mali durumunun kısmi ödeme dahi yapamayacak hale geldiğinin ve bu nedenle yapılacak herhangi bir takibin hiçbir sonuç vermeyeceğinin veya takip masraflarını dahi karşılamayacağıının Sigortalı tarafından belgelenmesi veya böyle bir belge getirilmesi mümkün değilse, bu durumun Sigortalı tarafından Türk Eximbank'a, Banka'ca kabul edilecek başka bir şekilde kanıtlanması
- b. Alıcının ve/veya sigortalının kontrolü dışında, alıcının hükümetinin Türkiye'ye yapılacak olan döviz transferini önleyen, kısıtlayan, geciktiren veya kontrol altına alan kanun, kanun hükmünde kararname veya bunlarla aynı güce sahip karar ve/veya idari düzenlemeleri yürürlüğe koyması,
- c. Alıcının ülkesi ile Türkiye arasında savaş çıkması,
- d. Alıcının ülkesinde çıkan savaş, ihtilal, iç savaş, isyan, ayaklanma ve benzeri hadiselerin meydana gelmesi,
- e. Alıcının ve sigortalının kontrolü dışında, malların alıcının ülkesine ithalinin, yürürlüğe konan kanun, kanun hükmünde kararname veya bunlarla aynı güce sahip karar ve/veya idari düzenlemeler ile önlenmesi,
- f. Alıcının ve sigortalının kontrolü dışında, alıcının ülkesinde malların ithali ile ilgili olarak evvelce verilen ve malın sevk tarihinden önceki imalat sürecinde geçerli olan müsaadenin malın sevk tarihinden önceki bir tarihte iptal edilmesi,
- g. Alıcı bir devlet veya devlet garantisine haiz ise sigortalıya yükletilemeyecek nedenlerden dolayı alıcının, sözleşmeden kaynaklanan ödeme ve/veya diğer yükümlülüklerini yerine getiremeyeceğinin sevk öncesi dönemde belgelenmesi veya böyle bir belge getirilmesi mümkün değil ise, bu durumun sigortalı tarafından Türk Eximbank'a, Türk Eximbank'ca kabul edilecek başka bir şekilde kanıtlanması.

Yurt dışında yapılan satışlarda vadeli alacak yapısına sahip bütün ihracatçılar bu programdan faydalanabilmektedir. Mal mukabili, vesaik mukabili, kabul kredili, akreditifli işlemler sigorta kapsamına alınmaktadır. İhracat kredi sigortası genel kapsamlı bir programdır. Belirli sayıda alıcılar için kullanılamamaktadır. Dolayısıyla tahsilatı riskli ödeme koşullarında çalışılan bütün alıcılar için sigorta talep edilmelidir. Söz konusu sigorta kapsamında üstlenilen ticari ve/veya politik risklerden kaynaklanacak zararlara ilişkin

tazmin oranı, önceden Türk Eximbank tarafından belirlenmek kaydı ile azami % 90'ı aşmayacaktır. İhracat kredisi sigortası ile poliçedeki limitler dâhilinde, teminat verilen ülkelerdeki alıcılara yapılacak 180 güne kadar vadeli mal ve hizmet satışından doğan borçlar teminat altına alınır.

3. İHRACAT KREDİ SİGORTASI KAPSAMINDA KESİLEN TUTARIN GİDER KAYDI

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 6'ncı maddesinde kurumlar vergisinin, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanacağı ve safi kurum kazancının tespitinde, Gelir Vergisi Kanununun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 37. maddesinde her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançların ticari kazanç olduğu hükme bağlanmış; 38. maddesinde ise “Bilanço esasına göre ticari kazanç, teşebbüsdeki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müsbet farktır. Bu dönem zarfında sahip veya sahiplerce:

İşletmeye ilave olunan değerler bu farktan indirilir;

İşletmeden çekilen değerler ise farka ilave olunur.

Ticari kazancın bu suretle tespit edilmesi sırasında, Vergi Usul Kanunu'nun değerlemeye ait hükümleri ile bu kanunun 40 ve 41'inci maddeleri hükümlerine uyulur.” hükümlerine yer verilmiştir.

Buna göre, tespit edilecek kurum kazancından Kurumlar Vergisi Kanununun 8'inci maddesi ile Gelir Vergisi Kanununun 40'ncı maddesinde yer alan giderler indirilebilecek olup, Gelir Vergisi Kanununun 40'ncı maddesinin birinci fıkrasının (7) numaralı bendinde Vergi Usul Kanununa göre ayrılan amortismanların safi kazancın tespitinde indirim konusu yapılabileceği hükmüne yer verilmiştir.

213 sayılı Vergi Usul Kanununun “Değersiz Alacaklar” başlıklı 322. maddesinde; “Kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya göre tahsiline artık imkân kalmayan alacaklar değersiz olacaktır.

Değersiz alacaklar, bu mahiyete girdikleri tarihte tasarruf değerlerini kaybederler ve mukayyet kıymetleriyle zarara geçirilerek yok edilirler.

İşletme hesabı esasına göre defter tutan mükelleflerin bu madde hükmüne giren değersiz alacakları, gider kaydedilmek suretiyle yok edilirler.» hükmüne yer verilmiştir.

Anılan madde uyarınca, kazai bir hükme veya kanaat verici bir vesikaya göre tahsiline artık imkân kalmayan alacaklar değersiz alacak olarak nitelendirilmiştir. Görüldüğü gibi değersiz alacak; kaybedilmiş, tahsiline artık imkân kalmamış, değeri sıfıra inmiş bir alacaktır. Kanuni düzenlemeye göre alacağın tahsil imkânının kalmadığının, kazai bir hükümle veya kanaat verici bir vesika ile tevsik edilmesi icap etmektedir. Kazai bir hükümden anlaşılması gereken, alacağın tahsili için kanun yollarına başvurulmuş olması, icra takibinin yapılmış bulunması, bu müracaatlar ve takipler sonunda, alacağın **ödenmeyeceğine** hakim tarafından hükmedilmiş olması; kanaat verici vesika teriminden ise ödemeyi imkânsız hale getirmiş hal ve sebepler sonucu ortaya çıkmış belgeler anlaşılmalıdır.

Öte yandan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 183. maddesinin birinci fıkrasında; «Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağın üçüncü bir kişiye devredebilir.» hükmüne yer verilmiştir.

Bahsi geçen Kanun hükmü uyarınca temlik edilen alacağın, alacak talep hakkı temlik edilen firmalara geçeceğinden, Kanunun amir hükümlerine uygun şekilde temlik edilen alacak temlik eden açısından ortadan kalkacaktır.

Yukarıda yer verilen Kanun hükümleri ve yapılan açıklamalar çerçevesinde, ihracat bedellerinin alıcı firmalar tarafından ödenmemesi riskine karşı, imzalanan ihracat kredi sigortaları kapsamında temlik edilen alacaklardan ödenmeyen kısmın Vergi Usul Kanununun 322. maddesi uyarınca değersiz alacak olarak dikkate alınması mümkündür.

4. SONUÇ

İhracat kredi sigortasının amacı; sigortalı ile alıcı arasında imzalanmış olan İmalat ve Satış Sözleşmesi çerçevesinde üretilen malların henüz teslim edilmemiş olduğu hallerde, sigortalının İmalat ve Satış Sözleşmesi'nin gereklerini yerine getirmek amacıyla, malların alıcıya teslim edilmemiş bölümleriyle ilgili olarak yaptığı harcamaların ticari ve/veya politik risklere karşı belirli limitler dâhilinde sigortalanmasıdır. Yurt dışında yapılan satışlarda vadeli alacak yapısına **sahip bütün ihracatçılar** bu programdan faydalanabilmektedir. Mal mukabili, vesaik mukabili, kabul kredili, akreditifli işlemler sigorta kapsamına alınmaktadır.

Yurt dışı satışlardan doğan tahsilatı riskli alacaklarını ticari ve politik risklere karşı sigorta ettirenlerin, mevcut alacaklarını temlik etmeleri ve bu temlikli alacağın ödenmemesi halinde bu kayba ilişkin gider kaydının yapılması gerekmektedir. Buna göre, ihracat bedellerinin alıcı firmalar tarafından ödenmemesi riskine karşı, imzalanan ihracat kredi sigortaları kapsamında temlik edilen alacaklardan ödenmeyen kısmın Vergi Usul Kanununun ilgili maddesi uyarınca değersiz alacak olarak dikkate alınması mümkündür.

KAYNAKÇA

T.C. yasalar (06.01.1961). *193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (10700 sayılı)

T.C. Yasalar (10.01.1961). *213 sayılı Vergi Usul Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (10705 sayılı)

T.C. Yasalar (04.02.2011). *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (27836 sayılı)

T.C. Yasalar (21.06.2006). *5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (26205 sayılı)